

slední stránka, pojednávající o části Vitorazska, připojené mírem saint-germainským k naší republice, jsou nové. Vydavatelství Richarda Hrdličky má ovšem zásluhu, že ožilo zapadlé důležité pojednání a věnovalo mu pečlivou úpravu. Nedostatky této práce, zaviněné hlavně jejím zastaráním, nikoliv snad s hlediska vědeckého, značně vyrovnaná krátce před tím vydaná knížka od ing. Ant. Kalbáče: Vitorazsko (Praha — Pošumavské Jednoty Staroměstský odbor. — 1919. — 12° — str. 44. — Kč. 3.60), která více než historie této země všimá si jejího lidu. Kalbáč seznamuje nás podrobně s národnostními poměry, poukazuje na špatné sociální postavení obyvatel a podává ihned pečlivě návrhy, jak lid tamější povznést i po stránce osvětové. Čtouce jeho výklady, neubráníme se obdivu nad pevností a nezdolností vitorazských Čechů v boji za národnost. I po stránce mistopisné přináší Kalbáč mnoho nového, uváděje množství starých slovanských jmen místních. Z této práce dýše věru veliká láska k této malé krajině tolik vytrpěvší, a lze si jen přát, aby autor plně dosáhl svými slovy touženého cíle povznést hmotně i duševně malé vrácené Vitorazsko.

Ca.

Knížky o změnách hranic státních a národnostních, napsal prof. Jan Macháček. První z nich (Změny hranic Čech a země, náležejících republice Československé od příchodu Čechova, str. 40 — Kč. 1.—) jest jakýmsi přehledem látky, zpracované od prof. Kaprase v knížce „Český stát“, o níž referát byl podán v předešlém čísle „Všehrdu“. Ovšem Macháček pojal svůj úkol způsobem spíše narativním, který neopustil ani v knížce druhé o „Poněmčování Čech a Moravy za Přemyslovců a Habsburků“ (str. 17 — Kč. —.50). Tato druhá knížka jest velmi stručným přehledem dějin germanisace, které ostatně musejí býti známy každému českému inteligentu. Obě brožurky vyšly v „Levné knihovně Národa“ (sv. 13. a 14.), jež tím sice vykonává záslužnou drobnou práci osvětovou, ale bude dobře, když autoři její omezí se na speciální otázky a nebudou se obírat tak obsáhlými tématy, jako se stalo v těchto dvou brožurách.

Ca.

Kamř Krofta: 11. březen — 8. duben 1848. — Naše vzpomínky, sv. V. — v Praze 1919. — stran 34. — Nákladem B. Kočího v Praze. Prof. Krofta vydal tiskem svoji přednášku, kterou měl 17. března 1918 na Žofíně o významu březnových událostí r. 1848. Stručně, ale jasně předvádí nám autor rušný život politický v březnu 1848 v Praze, obzvláště památnou schůzi ve svatováclavských lázních dne 11. března, a výsledek její, první pražskou petici císaři, její nepříznivé vyřízení ve Vídni, a konečně druhou pražskou petici a druhý kabinetní list z 8. dubna, odpovídající na ni. Sem tam zakmítne se v Kroftově knížce některá postava, známá z r. 1848, jako na př. dr. Braun, Faster, Trojan a jiní. Kroftova přednáška nepodává nám mnoho nového, ale hlavní její význam záleží v tom, že byla konána v době, kdy náš národ — na jaře 1918 — počal znovu po době persekuce politicky dýchat, a kdy se objevovaly různé předzvěsti nové a radostnější doby. Tehdy bylo skutečně záslužným dílem připomínati českému lidu politické snažení naše z r. 1848. — Úprava pěkná; na obálce podobizna P. Fastera od prof. R. Pucholda.

Dr. R. H

Zprávy.

Právo na stávkou a závazné řízení rozhodčí. Válka koná dále své dílo. Pětileté ničení všech statků hospodářských, hospodářsky neproduktivní práce v zájmu vojenském, kdy nad to velká většina pracovníků dlela v zákopech, různé finanční operace vlet válčících, poválečná nechuť se zmenšeným počtem pracovníků,

těžké životní podmínky, to všechno vrhá své stíny na obnovu hospodářského života. — Po celém světě jest zle. Rychlé zbohatnutí jedněch a úplné ozebračení druhých jest ve všech státech. Krise ve výrobě statků má v zápětí krizi v rozdělení jejich. Společenský řád, jenž dopouští tyto poměry, jest častým předmětem útoků, theorie lícící jiný společenský řád, nalézají ochotného sluchu. Dělnická vrstva nejvíce ozývá se po celém světě, jsouc tištěna tíhou poměrů. Její hlas jest nejvíce slyšen, ač není jediný, jsa počtenován i početností této vrstvy, i poněvadž má v rukou silnou a mocnou zbraň, již také často užívá — stávku.

Jsou stávky dvojího druhu: politické a hospodářské. Obojí mají zhoubný následek pro celý život hospodářský. V dějinách hnutí dělnického byli jsme zvyklí počítati většinou se stávkami hospodářskými, stávky politické byly výjimkou. Během doby, — jak vzrůstá zájem dělnictva o politickou moc ve státě — a zvláště nyní, stává se stávka i zbraní politickou a stále častěji užívanou. Dnes mají světové noviny stále rubriky s nadpisem „Stávky“, ani není snad dne, aby tu či onde nová nevypukla.

Zhoubné tyto zjevy nutí k tomu, aby se našla cesta, jak jim zabrániti. — Vychází se většinou ze stanoviska, že dělník má právo na stávku — svoboda rozhodování individua — a dělník toto právo sotva by si dal vzíti. Ale tvrdí se, že stávka v životě hospodářském jest totéž jako válka v životě mezinárodním. A když již státy, trnitou a dlouhou cestou ostatně dospěly k tomu, že, rezervující si právo na válku, podřizují se rozhodnutí rozhodčího soudu, a to i závaznému, proč by i ve válce hospodářské — stávce — nedospělo se k podobným důsledkům? Jest to přece jen požadavek zdravého rozumu, když se žádá, aby stávky, strašné to zbraně, bylo použito teprve tehdy, až vyčerpají se všechny prostředky mírné jimiž má ji býti zabráněno.

A jenom zkušeností se člověk učí. Po velkých válkách přicházejí návrhy na nucenou arbitráž v poměrech mezinárodních a uskutečňují se, v době úžasného rozvratu hospodářského ozývají se hlasy po zavedení soudu rozhodčího před stávkami.

Ve Francii, stejně jako před tím v Anglii, měli nedávno velkou stávku železniční, a bylo těžko poznati, jaké povahy: zda hospodářskou či politickou. Ač netrvala dlouho, způsobila nesmírné škody. Mimo to stávka na dolech uhelných jest pocífována ještě trpěji.

Volání po nucené arbitráži vyhověla vláda tím, že podala na začátku března t. r. ve sněmovně poslanecké návrh zákona „o smírném vyrovnávání hromadných rozporů pracovních“. Návrh nepotlačuje dělnikova práva na stávku, jenom cestu k ní trochu prodlužuje: zavádí nucené řízení smírčí; a teprve jestliže toto nepovede k cíli, návrh přistupuje v zásadě na fakultativní řízení rozhodčí, jež jest ale závazno, jde-li o podniky, jež se provozují v zájmu veřejném, a jichž zastavení způsobilo by bezprostřední nebezpečí pro bytí a zdraví obyvatelstva, anebo pro hospodářský a společenský život krajiny. Jsou to v čl. 17. osnovy taxativně vypočtené: 1. železnice, tramwaye a jiné veřejné dopravní podniky po zemi, moři neb vodě; 2. plynárny a elektrárny; 3. doly na látky topné; 4. podniky na opatřování vody, světla a síly hybné; 5. nemocnice; 6. ve městech s více než 25.000 obyv.: a) pohřební ústavy, b) zařízení na odvážení smetí a služby na odstraňování mršín zvířecích a jiné práce v zájmu veřejného zdravotnictví. —

Myšlenka tato konečně není nová. Mnohokrát již byly podány ve Francii podobné návrhy, ale nebyly prosazeny. Zástupci vrstvy dělnické se tomu postavili na odpor. Báli se zneužití takového ustanovení na úkor dělnictva. Také proti poslednímu návrhu, jenž v člancích 21—24 má přímé sankce trestní, syndikalistické sdrúžení francouzské (CGT, Confédération générale du Travail) zvedá bouřlivý odpor. Pokud podaří se umírněným vrstvám francouzským přesvědčiti dělnické zástupce

o principiální správnosti řízení rozhodčího před stávkami, ukáže budoucnost.

Ale jistě myšlenka na zmar nepříjde. Objeví se později a snad i v jiné formě, prostě z toho důvodu, že život hospodářský její realisaci si vynutí.

Novák.
Schůze Státovědecké společnosti s přednáškou prof. Dra Hory o jazykovém zákoně. S potěšením konstatoval jsem, že toto poutavé thema vyslechlo též mnoho posluchačů z řad našeho studentstva, kteří seznali nestrannou a věcnou kritiku tohoto zákona, doloženou praktickými zkušenostmi řečníka. V úvodu bylo poukázáno správně, že jazykový zákon byl jednou z příčin zániku bývalé monarchie, kterým ovládnána byla menšinou německou většina slovanská, a že nyní v našem státě národním, nedovedl zákonodárce vytknouti v novém zákoně mylné přesvědčení německé menšiny, že naše republika jest státem národnostním. Slova „státní, oficiální“ vedou k pochybnostem, zda jsou totožná; mělo se proto užiti raději francouzského výrazu „la langue officielle“, ačkoliv nebylo třeba i z hlediska mezinárodního slova „oficiální“ uzákoniti. § 4 téhož zákona, slovem „zpravidla“, svádí k umělé konstrukci výjimek, které časem se rozmnoží a způsobí jazykové třenice. Řečník vytknul velikou vadu § 2 zákona, že jest vládě přikázáno podrobné provedení podmínek znalosti „státního, oficiálního“ jazyka u úřadů republiky. Jinak zmíněný zákon má čitelné mezery a nedostatky, které již dnes působí obtíže, a proto jest žádoucí, aby prováděcí nařízení, kterých některé paragrafy vyžadují, zněla přesně a jasně. Přednášející dovedl z vlastní zkušenosti, jako bývalý soudce ve smíšeném území, jak šovinisticky zneužíván německými soudci § 13 josefinského soudního řádu, kteří slovo „landesüblich“ zaměnili slovem „gerichtsüblich“, ba dokonce i „gerichtsabteilungsüblich“, a zároveň poukázal na rozdíl mezi německým lidem, který bez ústupků zákonných bude získán jedině dobrými a kvalifikovanými českými úředníky, a mezi vůdci tohoto lidu, kterým svou benevolencí v jazykovém ohledu nikdy se nezavděčíme. Ku konci své přednášky, zmínil se řečník, že platný zákon jazykový není ve zněmčeném území prováděn pro nedostatek orgánů, ovládajících češtinu, apeloval na činitele vládní, aby zjednali svým úředníkům autoritu, postarali se, aby zvláště nejzodpovědnější stav soudcovský byl sociálně i morálně zajištěn, neboť jen tak lze se nadíti, že právnický dorost s radostí vstupovati bude do státních služeb. — Z navázané debaty pozoruhodný je výrok p. min. rady Roubička, který uvádí, že český soudcovský živel již ustupuje německému. Vláda musí býti spokojena, dosadí-li chéfem ve zněmčeném území českého úředníka; soudcové jsouce prací přetížení, nemohou prostudovati nové zákony a nařízení, což odůvodňuje závěr přednášky, že se platné zákony nemohou prováděti. — K tomu podotýkám a myslím, že mluvím jménem všekeřehého dorostu, který ocitá se na prahu volby životního povolání, že nemožno voliti povolání, v němž není postaráno o existenční minimum v ohledu sociálním a mravním. Dokud zodpovědné kruhy se nepostarají o uzákonění zvláštní soudcovské pragmatiky, dokud nebude moci se soudece opřiti o zákonem zaručenou neodvislost, dokud jeho rozsudek bude revidován ulicí, dokud bude jednou z hlavních podmínek k dosažení zkoušek placení tax a nedoceměna dobrá vůle a snaha dorostu, dokud ministerstva hmotně nebudou podporovati dorost právnický (připomínám, že schválení min. rady vyplácti subsistenční příspěvky úplné nemajetným vysokoškolským studentům, vojínům ještě nedošlo za 12 měsíců), bude se studentstvo úřadům vyhýbatí a hledatí v jiném oboru zaměstnání. — K vám však, kolegové, mluvím, abyste se nedali při volbě svého životního cíle zlákatí různými nabídkami v nynější přechodní krizi, činěnými ze všech stran, abyste si uvědomili, kam spěje naše státní správa, s příští většinou německou, která horlivě se snaží naučiti se češtině a tak doma i za hranicemi dokázati, že ona jest vládnoucí. Splní-li vláda kardinální požadavky svých státních

organů, ukažme i my dobrou vůli ve státě pro lepší zítřek naší republiky pracovat. — Posléze jsem byl požádán z řady právnického dorostu, přítomného na shora uvedené přednášce a milerád tak učiním, abych panu děkanu naší fakulty upřímně poděkoval za správné vystižení příčin, proč dorost náš vyhýbá se voliti státní službu za své povolání.

JUC. Nárožný.

Nový rigorosní řád. Nařízením vlády ze dne 4. května 1920, čís. 324 Sb. z. a n., doznal dosavadní rigorosní řád podstatných změn. Nejdůležitější jsou tyto: Posluchači, kteří vykonali státní zkoušku historicko-právní s prospěchem alespoň dobrým, mohou konati rigorosum historické ihned po oné státní zkoušce nebo kdykoli později (§ 1.). Ustanovení toto nabylo platnosti ode dne vyhlášení. Předměty tyto zkouší se teprve od letního semestru studijního roku 1920/21. (§ 12.) Při tom však ustanovení dosavadního starého rigorosního řádu o látce zkušební a o složení zkušebních komisí platí nadále v příčině rigorosa historicko-právního pro studující, kteří vykonali hist. stát. zkoušku z dosavadních předmětů zkušebních. (§ 13.)

Posluchači, kteří vykonali v 8. semestru svých studií stát. zkoušku judičiální neb státovědeckou s prospěchem aspoň dobrým, mohou býti připuštěni k rigorosu ještě v témže semestru z oboru, z něhož vykonali státní zkoušku. Předměty zůstávají při judičiálním rigorosu tytéž.

Při politickém rigorosu zkouší se vedle dosavadních disciplin ještě nauka správní a československé právo správní. Nařízení toto nabývá platnosti teprve od zimního semestru studijního roku 1921/22. Pro studující, kteří absolvovali studia právo- a státovědecká nejpozději koncem studijního r. 1919/20, zůstává však starý rigorosní řád v příčině disciplin státovědeckých i nadále v platnoti. (§ 13.)

Rigorosní taxa činí všeobecně i pro opakované rigorosum (dosud taxa poloviční) 120 Kč.

Promoční taxa na všech universitách československých činí 120 Kč.

Náš časopis těší se značné pozornosti. Může nám býti zadostiučiněním jeho uznání, vzpomeneme-li, že na právnický bylo vždy hleděno „s patra“ jako na prosté dílce paragrafů, nestarající se o to, co se mimo ně děje. A o vědu tím méně. Když počal časopis vycházeti, bylo poukazováno z jistých stran na malý zájem právníků a studentů prý zvláště o jakoukoliv odbornou četbu a hlasy optimistů poukazující na nepatrný zlomek těch, kdož nesnaží se prohloubiti svoje studium a nemají zájmu o stavovskou organizaci, zanikly v námitkách škarohlídů. Víme sice, že dosud značná část (asi 45%) studentstva na právnické fakultě jest neorganizována a jsme si též vědomi, že mnoho absolventů odchází, aniž by udrželo s námi kontinuitu, a to že jest příčinou, proč nedaří se akce, vyžadující nutně spolupráce kolegů, jsoucích již v praxi (na př. kondiční a stavovský odbor); avšak známe, že nebylo učiněno v tom směru pokusu a nebylo rovněž pojitek. — A přece potřebuje nezbytně studující právník styku s kolegy v praxi, jež ovšem opět poznají dorost a tím i jeho zájmy a touhy. Kdekoliž ono spojení bylo provedeno (srovnej na př. Klub český, historický, moderních filologů atd.), všude se plně osvědčilo. Časopis „Všehrad“ má býti oním „mostem“ mezi právníky studujícími a právníky praktiky. A může již nyní konstatovati, že vedle spolupracovníků z řad studentstva vykazuje i slušný počet autorů právníků-praktiků. Letos dosahuje obrovského čísla odběratelů, skoro 1400, jimž se málokterá měsíční revue může pochlubit. Na příští rok jest proto v programu jeho rozšíření, neboť doufáme, že i kolegové letos absolvovavší „Všehrad“ nezapomenou a přispějí tak k utužení naší stavovské organizace.

Vzmach seminárních cvičení. Zdá se, že se přece splní tužby těch, kdož si přáli, aby seminární cvičení stala se prvními počátky vědecké práce na naší universitě. A také se zdá, soudě podle stále vzrůstajícího účastenství, že i zájem o ně roste. Ovšem bude třeba probíti se trpkými počátky jak seminaristům, tak zvláště profesorům je vedoucím. Ale slibný počátek jest učiněn. Předem doufáme, že zmizí semináře, které konány byly jen po jeden běh. Spíše práci ubíjely než k ní povzbuzovaly, neboť v krátké jejich lhůtě pravidelně práce nebyly ukončeny a pak nutně upadly v zapomenutí. To napraveno jest již tím, že seminární cvičení (jak nám sděluje na př. prof. Henner) budou permanentní po oba semestry. Zatím však nutno, aby v téže hodině byli uváděni i začátečníci v metodiku vědecké práce a zároveň, aby pracovali i pokročilejší. To jest ovšem počátek, jenž musí záhy býti nahrazen zavedením proseminářů, do nichž by musil vstoupiti každý, kdo v následujícím semestru chce pracovati v semináři. Leckde to sice bude velmi těžko provésti, někde vlastně jest dosud proseminář nemožný, poněvadž není vedoucích sil. Že však tyto prosemináře jsou nezbytny, jest jisto. Osnovou jejich bude jednak cvičení látky přednášené, jednak čtení pramenů a v pozitivním a státovědeckém oddíle repetitorium a praktikum. — Jinou, a to velmi bolestnou stránkou našich seminářů jest úplný nedostatek místností. Právnická fakulta nemá ani řádné pracovny, ani studovny s čítárnou, kde by byly vloženy přední právnické časopisy. Zatím co se tísíme v temných místnostech v zastrčené ulici s kotčí, v budově s úzkými chodbami, která byla uznána i rakouským erárem za „nehodnou“ (a to ji zachránilo od rekvisice), roztahuje se v našich světlých, vzdušných místnostech na reprezentačním místě proti parlamentu „Vojenský domov“. Co jest pod zástitou třepetavého praporku s červeným trojúhelníkem, všiskavým gramofonem a mihotavým biografem. A věda? Zdraví studentů? V tom jsme si zůstali s Rakouskem stejní a nic tu nezmohly protesty studentstva, profesorů ani ministerstva školství. — Seminární knihovna jest pouhé torso a její druhá část rozchváčena byla již za války. Dlouho už nebude možno strpěti onen nesnesitelný stav.

Spolkové zprávy.

Zpráva sociální komise. Upozorňujeme kolegy, kteří požádali komisi koresp. lístkem o zajištění termínů k judiciálnímu a státovědecké zkoušce (rigor.) a obdrželi již definitivní absolutorium, aby ihned podali k uvedeným zkouškám žádosti a v těchto udali dobu zkoušky, shodnou s intervalem, naznačeným v koresp. lístku. Ostatní žádají též ihned děkanství o vydání prozatímního absolutoria (se započtením semestrů) a pak rovněž o připuštění k zmíněným zkouškám! Všechny žádosti, které budou podány ku zkouškám do 20. června, budou míti přednost před ostatními, takže vedlejších intervencí kolegů není třeba. Zkušební termíny k historicko-právní zkoušce budou asi koncem června. Kolegové, vojini budou již zkoušeni z těch předmětů, jako ostatní; rovněž se zkouší „Dějiny práva ve střední Evropě. Historickoprávní rigorosum mohou všichni složit, kdož vykonali hist. právní zkoušku s prospěchem dobrým. Přednášky v letním semestru končí asi dnem 3. července, zkouší se až do 24. července. — Podkladem porad zahájených s ministerstvem Národní obrany jest generální prodloužení studentské dovolené ročníků 1894—97, až do individuální demobilisace; výsledek akce sdělíme příležitostně. Komise děkuje všem, kteří se přičinili o doplnění jejího členstva. Jednatel.